

האליזר

עלון לשבת קודש

בס"ד

דברי מחשבה והלכה, ומהנעשה בבתי הכנסת

דרוש תורם שישלם את כל העלון ויקבל
הקדשה קבועה כצ"ל, רפואה וכו'

נושא השבוע: לימוד תורה

כ"ו תשרי תשפ"ג 1446 (שנה כח')

ההפטרה: "כח אמר"
(ישעיה מב)

פרשת בראשית – שבת מברכין

ראש חודש חשון יחול אי"ה בימים שלישי ורביעי מולדו ביום שלישי בשעה 10:44 ו-7 חלקים

"בראשית ברא אלוהים את השמים ואת הארץ" (א.א.)

ר"ת של כל האותיות בפסוק עולה בגימטריה כ"ב, לרמז שכל העולם לא נברא אלא בשביל התורה שניתנה ב-כ"ב אותיות.

ובעבור עסק התורה שנקראת ראשית שנוהג בה פריה ורביה רוחנית ע"י שמחדש חידושים בתורה, שהיא המצווה הראשונה הכתובה בתורה, ברא הקב"ה שמים וארץ, שאילולא עסק התורה ולימודה יומם ולילה ללא הפסק היה הקב"ה מחזיר את העולם לתוהו ובוהו ר"ל.

"בזעת אפך תאכל לחם עד שובך אל האדמה" (ג.יט.)

מסביר רבינו "האביר יעקב" אבוחצירא זי"ע א: "בזעת אפך תאכל לחם" יש העמלים כל חייהם להוציא לחם מן הארץ כפשוטו, ואין להם מנוח ומרגוע לא בעולם הזה ולא לעולם הבא, "עד שובך אל האדמה". יש המתייגעים בתורה המשולה ל"לחם" ככתוב במשלי (ט.ה): "לכו לחמו בלחמי" - לומר לנו כפי שהלחם הינו עיקר המזון לגוף, כן התורה והחכמה עיקר המזון לנפש וצריך הוא ללכת ולדרוש אחריה. עד שוב הנשמה לכור מחצבתה כי ממנו לוקחה חלק אלוהי ממעל. וישראל קדושים אוחזים בזה ובוזה, עמלים לפרנסתם אבל אינם שוכחים שהעיקר הוא קביעת עיתים לתורה לזון את הנשמה.

(מעין השבע)

"כי הם חיינו"

מעשה שהיה

שמי יוסי, אני סוכן נסיעות שנים רבות. מאז שיסד שיעור "הדף היומי" תלוי על דלת משרדי שלט מהודר המודיע כי בין 14:00 ל- 15:00 המשרד סגור. בכל יום ב- 13:55 בדיק אני נועל את המשרד והולך לשמוע את השיעור, כשאני נושא תפילה שלא אפסיד לקוח ותיק. פעם אחת קרה שהפסדתי ב"ה, היה זה לפני 5 שנים, בן אחי הינו איש עסקים גדול, הייתי מנפיק עבורו כרטיס טיסה כמעט בכל שבוע ליעד אחר בעולם. הוא התקשר אלי למשרד ואמר: "יוסי, אני צריך דחוף כרטיס טיסה למחר בבוקר לניו יורק, עם חזרה עוד לפני שבת לאנטוורפן, אני מטלפן אליך בעוד חצי שעה, תודיע לי מה יש לך". בתחילה חיפשתי בחברות הטסות ישירות לניו יורק ללא המתנת בתיים אך כל המקומות היו כבר מלאים, לבסוף מצאתי מקום פנוי בחברת "סוויסאייר" השווצרית ליום שני בלילה וחזרה בסוף השבוע מניו יורק לציריך. התלבטתי אם הוא מעוניין בטיסה זו ולכן חייגתי אליו למשרד וביקשתי ממזכירתו שתשאל אותו מה דעתו. המזכירה אמרה שהבוס יצא לפגישה ולפי דעתה הוא לא ירצה כרטיס כזה, אבל שאני אמתין לתשובה, המתנתי.

הצצה חטופה בשעון הראתה לי שהשעה 13:55, ואני צריך לצאת לשיעור הקבוע שלי, אך

פתגם שבועי: חפש את הטוב אצל אחרים. התמקד בן. הבלט אותו כד תוכל להפוך שונא לאוהב

ע"פ "אור החיים" אופק תל אביב * לא לעיין בזמן תפילה * שקיעה 5:56-6:02 * סוף זמן ק"ש 9:02-9:04

יציאת ש"ס ר"ת: 7:10

יציאת שבת: 6:32

כניסת שבת: 5:42

ידעתי שאחייתי אמור להתקשר אלי בעוד מספר דקות, לא ידעתי מה לעשות?

מחד אחייתי הוא לקוח קבוע המזמין בכל שבוע כרטיס ומה יקרה אם לא אשתתף בשיעור ואמתין לטלפון שלו? שרות זה שרות, לא? ומאידך כבר 5 שנים שלא הפסדתי שום שיעור כשהייתי בעיר ומה עכשיו? אחייתי ודאי יבין אותי, אמצא לו כרטיס אחר, הקב"ה יעזור לי. קמתי ונעלתי את המשרד ומיהרתי לשיעור, לפני שנכנסתי לבית המדרש כיביתי את המכשיר הסלולארי שלי ושקעתי בנושא הנלמד ובסוגיה המרתקת.

כשהשיעור הסתיים, הדלקתי את המכשיר ואכן ראיתי מספר הודעות קוליות מאחייתי המאשר את הנסיעה בלילה, אך מאחר והוא לא זכה למענה, הוא השאיר הודעות נוספות ובכל הודעה עלתה רמת הטון כשבהודעה האחרונה הוא ממש צעק. הבנתי אותו וכעסתי על עצמי שהזנחתי לקוח כ"כ ותיק וקבוע. חזרתי למשרד ולאחר בידור שערכתי מקום הטיסה בהלוך היה פנוי אך המקום בחזור נתפס, בחשש מה טלפנתי לאחייתי ואמרתי לו: "להיום בלילה יש מקום, אך אין כבר מקום לחזרה". אחייתי כעס מאוד ואמר: "אני חייב להיות פה ביום שישי ולכן אני לא אסע היום! אבל דע לך כלל בעסקים, שירות ללקוחות הוא תמיד לפני חגיגות אישיות, לא משנה מיהו הלקוח ומהי הקירבה הביולוגית אליך, כלל זה צריך להיות תקף אצלך לגבי כל הלקוחות מלבדי, כי אני כבר לא אהיה לקוח אצלך, בלי נדר... קירבה משפחתית - כן, עסקים - לא!". הבנתי אותו וכאב לי שבגלל הקפדתי "המטופשת" לא להפסיד שיעור, הפסדתי כזה לקוח והחלטתי שאני לא הולך יותר לשיעור בשעות העבודה אלא אלמד לבד בערב, אני צריך להרוויח, הלא כן? ב- י"א אלול תשנ"ט, עת ישבתי במשרדי ועסקתי בשיחות טלפון שגרתיות, כשלפתע על צג הנייד שלי הופיעה הודעה: "מטוס שהמריא מניו יורק התרסק על מאתיים נוסעים, פרטים יבואו". ליבי החסיר פעימה, התברר לי שמטוס חברת "סוויסאייר" התרסק לפני חצי שעה... ליתר ביטחון בדקתי אם היו להם שני מטוסים שיצאו אחר הצהריים מניו יורק, אך לא רק מטוס אחד טס מניו יורק לציריך ביום חמישי!

למחרת התפרסמה בעיתונות ההודעה: "אין ניצולים מקרב 229 הנוסעים ואנשי הצוות של מטוס "סוויסאייר" שהתרסק שלשום בים מול החוף המזרחי של קנדה, המטוס מדגם MD-11 המריא מניו יורק לג'נבה. המטוס התרסק בים כשעה לאחר שהמריא ממנל התעופה הקנדי, מול העיר האליפקס שבחבל סקוטיה במזרח קנדה". הטייסים דיווחו על עשן בתא הטייס ו- 16 דקות אח"כ אבד הקשר עם המטוס, אף אחד לא שרד את האסון... אמש נמשה מהים חלק גדול מהמטוס... בשבת כבר הופעתי לשיעור עם אחייתי היושב עמנו פה... "כי הם חתירו" (אור דניאל)

הלכות לימוד תורה

פינת ההלכה

- א. כל איש מישראל חייב בתלמוד תורה, בין עני בין עשיר, בין שלם בגופו בין בעל ייסורים, בין בחור בין זקן מאוד שתשש כוחו. אפילו עני המתפרנס מן הצדקה ומחזר על הפתחים ואפילו בעל אישה ובנים (שו"ע יור"ד סי' רמו ס"א).
- ב. כל מי שאינו יכול ללמוד מפני שאינו יודע כלל ללמוד או מפני הטרדות שיש לו, יתרום בעין יפה למוסדות וישיבות של תורה בלבד (שו"ע יור"ד סי' רמו ס"א) ויחשב לו כאילו למד בעצמו (הרמ"א סס מ"מ לא יתבטל לגמרי מלימוד תורה אלא יקבע זמן ללמוד כדי שידע לקיים את המצוות וימנע מעבירות (הלכות עולם ח"ח עמ' קמ).
- ג. נשים חייבות ללמוד את הדינים ששייכים להן, כגון: הלכות שבת, טהרת המשפחה, ברכות וכו' ונשים המגדלות בניהם לתורה ועוזרות לבעליהם שיעסקו בתורה, הרי הן חולקות עימהם את השכר לעולם הבא (שו"ע סס סע"י ו' בהרמ"א).
- ד. זמן לימוד תורה הוא ביום ובלילה שנאמר "והגית בו יומם ולילה" (שו"ע ס"א) והרוצה לזכות לכתרה של תורה יזהר בכל לילותיו (ערבי) ולא יאבד אפילו אחד מהם בשינה, באכילה ושתייה ושיחה וכיוצ"ב אלא בדברי חכמה ותלמוד תורה (שו"ע סע"י כ"ג).
- ה. יקבע עת ללימוד תורה, וצריך שאותו זמן יהיה קבוע ולא יבטלנו אף אם סבור שירוויח הרבה

(ס'ו"ע או"ר"ה ס' קנה ס"א), ואם צריך לעשות דבר נחוץ מאוד ילמד קודם לכל הפחות פסוק אחד או הלכה אחת ויעשה מה שנחוץ לו ואח"כ ישלים לימודו (משנ"כ ס"ק ז).

ו. נכון שיקבעו שיעור תורה בבית"כ בין מנחה לערבית לחבר את היום ללילה (הלכה כדורה ס"ד).

ז. מצות עשה על כל אדם מישראל ללמוד תורה הלכה למעשה, כדי שידע לקיים את המצוות כהלכתן ולשמור עצמו מכל איסורי התורה, ולכן אדם שזמן לימוד תורתו מצומצם יעדיף שיעור הלכה מאשר שיעור גמרא (הליכות עולם ח"ח עמ' סל"ב, סל"ו).

ח. כשהוא לומד וצריך לצאת לחוץ אל יניח את הספר פתוח כי ע"י זה משכח תלמודו (ס'ד יור"ד ס' רע"ז).

ט. ישתדל ללמוד לפחות שתי הלכות בכל יום כדי שיהיה בכלל מה שאמרו: "כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן העולם הבא" (ברכי יוסף אור"ח ס' קנה ס"ק ז) ומה טוב לזכות את הציבור בשתי הלכות בכל יום לפני סיום התפילה (ס' עבודת השם עמ' 177).

י. מי שיש לו שיעור קבוע ללמוד מספר דפים בכל יום ומאונס התבטל יום או יומיים מהלימוד, בלילה שאחריו צריך להשלים את הלימוד שהחסיר לפני לימודו הנוכחי כדי שלא יתגרש ויבוא לעבור על נדרו (ללמוד בכל יום) (פתחי תשובה סס ס"ק א).

יא. כל הלומד בבית הכנסת או בבית המדרש לא במהרה שוכח, וכל היגע בתלמודו בצינעא מחכים, וכל המשמיע קולו בשעת תלמודו, תלמודו מתקיים בידו אבל הקורא בלחש ול"ש בהרהור שוכח (ס'ו"ע סע"י כ"ב) מ"מ הלומד תורה ע"י הרהור או בכתבת דברי תורה מקיים מצוות "והגית בו יומם ולילה", ואין הכרח שייתן קולו בעוז (וי"ח ח"ד אור"ח ס' ח' אות ז-ח).

יב. כדאי ועדיף ללמוד בבית הכנסת ובשיעור מאשר בבית ששם יש טרדות והפרעות, אם זה מצד עזרה שצריך להגיש בבית ואם זה הילדים שיחיו מפריעים ללימוד, ועל זה אמר אורח חיים הקדוש "אם בחוקתי תלכו" – תלכו מהבית (ז. ע.).

יג. הלומדים שיעור בבית הכנסת והביאו להם כיבוד, לא יברך כל אחד בקול רם ויבטל את הלומדים ע"י עניית אמן אלא יברך כל אחד לעצמו בשקט (עיין כה"ח ס' רח"ל ס"ק ע).

יד. אין למתפלל ללמוד תורה בזמן חזרת הש"צ של 18 ובקדוש, ואפילו בהרהור או בעיון בעלמא אסור (הליכות עולם ח"א עמ' קא"א-קא"ב, הלכה כדורה ס' קד ס"ד). והעושה כן לא די שלא יקבל שכר אלא יקבל עונש, ותורה כזו לא תצליח (אורחות יוסף עמ' קד ס"ח ל"ב קנייבסקי).

טו. כל המבטל את התורה מעושר סופו לבטלה מעוני וכל המקיים תורה מעוני סופו לקיימה מעושר (ס'ו"ע סע"י כ"ו) לתשומת לב כל אלה שמרוב טרדות הפרנסה לא לומדים. יש כאן אזהרה שכל המבטל תורה בגלל פרנסה סופו שגם פרנסה לא תהיה לו.

טז. אין שום תרופה לשבירת היצר הרע מלבד לימוד תורה ואם עוסקים בתורה אין נמסרים בידו (גמ' קידושין ל.) וכן התורה מגינה גם מן היסורים (גמ' סוטה כ"א). ומצליחה עסקיו של הלומד (גמ' ע"ז ט).

לשומרי שמיטה: עם סיום שנת השמיטה כל עבודות האדמה מותרות, מי שיש לו עץ פרי הפירות צריכים להיות מופקרים כי הם קדושים בקדושת שביעית [מותר לעשות פעולות בעץ ולא בפירות ששייכים לשביעית] וכי יש להמשיך לקנות פירות מחנויות שמיטה. * ירקות עדיין יש ששייכים לשנה שעברה ולכן כל שבוע נפרסם מה אפשר לקנות בשווקים החופשיים. * שתילים וזרי פרחים עדיין צריך לקנות מחנויות שמיטה. [הרב שנאור רווח]

להעיר ולעורר: להלן העניינים שמועיל בהם לעשות "תנאי" פעם אחת לכל השנה כולה, ולכן אנו מביאים לאומרים בתחילת השנה (תנאים שקשורים לענייני שבת יש לעשותם ביום חול ולא בשבת).

א. תרומות ומעשרות בשבת – התנאי: "אזרזוב מביאה שאני עתיד עלי ועל אזורי להפריש יהיה טב, והיותר מאזרזוב מביאה שאני עתיד להפריש עלי ועל אזורי יהיה תרומה גדולה בצד צפוני על הכל. אותו אזרזוב מביאה שאמרתי שישאר טב"ל עם שאר הכמות הראויה בצד צפוני של הפירות יהיה מועשר ראשון. אותו אזרזוב מביאה שהתנתי שיהיה מועשר ראשון יהיה תרומה מועשר על הכל. ומועשר שני יהיה בדרומם של הפירות, והאזרזוב הוא וזומושו על פרוטה במטבע שיזרזובתי לזיכר למועשר שני, ואם צריך מועשר עני יהיה מועשר עני בדרומם של הפירות

הטעם לתנאי: מאחר ואסור להפריש תרומות ומעשרות בפירות וירקות בשבת ויום טוב, מ"מ תיקנו חז"ל שאם יאמר נוסח ההפרשה לפני שבת וי"ט בלשון תנאי [לשוננו הובא] (ס'ו"ע אור"ח ס' שלט ס"ל, משנ"כ ס"ק כה) ללא ברכה) אזי יוכל להפריש בשבת וי"ט כרגיל אחרי אמירת הנוסח [בטב"ל עם ברכות] [קליפת הקנה פ"ז ס' ג] ומועיל לעשות תנאי פעם אחת לכל השנה (ס' ס"א). ולכן אנו הבאנו את הנוסח ההפרשה בלשון תנאי, כדי שאם שכח אדם להפריש תרומות ומעשרות לפני שבת כלשהיא הוא יוכל על סמך הנוסח שאמר להפריש שבת וי"ט כל זמן שהם בידו יכול לטלטלם ולהניחם במקום שירצה, אך לאחר שניחם שוב אסור לטלטלם כדין מוקצה (ס' ס"ד) מחמת גופו (קל"ה קל"ה עמ' קא) [שאסור לטלטלם בכלל]

ב. קבלת שבת בהדלקת נרות בערב שבת לאשה-התנאי: "אני מותנה שאין רצוני לקבל שבת

בהדלקת נרות אלא בכניסת שבת מביש". **הטעם לתנאי:** אע"פ שמעיקר הדין הזמן שקובע לאשה ספרדייה את כניסת שבת הוא זמן כניסת שבת ולא הזמן שבו מדליקה את נרות שבת [כשמדליקה לפני הזמן] (סו"ע סי' רסג סי') מ"מ מאחר ויש חולקים נכון שתתנה פעם אחת בשנה שאין רצונה לקבל שבת בהדלקת נרות אלא בזמן כניסת השבת ממש (ולקו"י שנת ח"א סי' רסג ס"ג).

להעיר ולעורר לעניין הדלקת נרות: ראוי מאוד לכבות החשמל בחדר שמדליקים, קודם הדלקת הנרות בשמן או בנרות שעווה ולחזור ולהדליקו אחר הדלקת נרות שבת ולכוון בעת הברכה לפטור גם את אור החשמל (חזו"ע שנת לגר"ע יוסף ח"א עמ' רטו, ולקו"י שנת כקא ח"ב מהדו' תשע"ג עמ' מה ודלא כילקו"י שנת ח"א עמ' קמ, מנחת אהבה לגר"מ לוי ח"א פ"ד סי' עיין סו"ת אור לאון ח"ב עמ' קעג).

מ"מ אלו שאינם מקפידים לעשות כן יש להם על מה שיסמוכו ואין בזה חשש ברכה לבטלה (ולקו"י סס וימים נוראים תעב-העת, מנחת אהבה סס, אור ההלכה לגר"ד כהן עמ' תקדל, סו"ת הגש"ל לגר"י יוסף ח"א עמ' קלב).

הערה: אשה שחוששת שתשכח להדליק את האור אחרי הדלקת הנרות עדיף שלא תעשה הלכה זו.

ג. מתג החשמל בשבת - התנאי: "אני מותנה שיכוונתי להשתמש במותגי החשמל בשבת".

הטעם לתנאי: מתג החשמל בשבת הינו מוקצה בשבת ולכן אם רוצה להיזיז את מתג החשמל כגון: ששעון שבת כיבה את החשמל בשבת וכעת שהחשמל מכובה ברצונו להעביר את המתג למצב כבוי כדי שהאור לא ידלק כששעון שבת יחדש את הזרם, צריך להתנות מערב שבת שבכוונתו להשתמש במתג החשמל [לצורך כיבוי אבל הדלקת המתג אסורה אפילו עם תנאי] וכך המתג לא יהיה מוקצה ואפשר להתנות תנאי זה גם פעם בשנה [לכל השנה] (ולקו"י שנת ח"ד עמ' תלה).

ד. "שעון שבת" בשבת - התנאי: "אני מותנה שיכוונתי להשתמש בזיווי שעון שבת בשבת"

הטעם לתנאי: "שעון שבת" הינו מוקצה בשבת ולכן אם רוצה להיזיז את שעון שבת בשבת [כגון: לאחר כיבוי אבל להקדים מותר רק לצורך חולה, וכן כגון: לאחר הדלקה אבל להקדים מותר רק לצורך מצוה] (הליכות עולם ח"ד עמ' עב, סו"ת יבי"א ח"ג סי' ח). צריך להתנות מערב שבת שהזיווי בשעון שבת לא מוקצה (סס).

ה. פמוטים של שבת - התנאי: "אני מותנה שיכוונתי לטלטל את הפמוטים לאחר שיכבו הנרות

שידלקו בהם בליל שבת". (סו"ע א"ח סי' רעט ס"ד, חזו"ע לגר"ע יוסף שנת ח"א עמ' קמו, ולקו"י שנת סס)

הטעם לתנאי: פמוטים שדלקו בהם נרות בליל שבת הם מוקצים וע"י התנאי הם לא מוקצים. והאשכנזים נוהגים להחמיר שלא לטלטלם אפילו ע"י תנאי (חזו"ע סס).

ו. תפילין רש"י ור"ת (לאותם שמניחים את שניהם)

התנאי: "אני מותנה שאותם תפילין שהם כהלכה אני יוצא בהם ידי זובת תפילין והשאר הם סתם רצועות". **הטעם לתנאי:** יש מחלוקת בין רש"י וסיעתו לבין ר"ת וסיעתו לגבי סדר הפרשיות

שבתפילין, השולחן ערוך פסק שמנהג העולם להניח תפילין בשיטת רש"י, מ"מ ירא שמים יצא ידי חובת שניהם ויניח תפילין של רש"י ושל ר"ת (סו"ע סי' ד ס"א). ולכן אלו שמניחים שני זוגות תפילין, בין אלו שמניחים אותם ביחד (סו"ע סס) בין אלו שמניחים אותם בזה אחר זה (נאה"ל סס ז"ה "ויטון בהנחתם", ולקו"י צ"ח ותפילין אור"ח סי' ד עמ' תקפ הליכות עולם לגר"ע יוסף ח"א עמ' רא-כו) צריכים לעשות תנאי הנ"ל (סו"ע סס) ואפשר לעשות את בתנאי פעם אחת (אור לאון לגר"ב אבא שאול ח"ב פ"ג ס"ח וכן משמע שסו"ת יבי"א לגר"ע יוסף ח"ט סי' קח עמ' רלב ס"ג כה בהענותו על אור לאון הנ"ל לא העיר דבר על כך) בשנה (ד.ע.). ויש מוסיפים עוד תנאי שאם שניהם אמת הרי הוא מתכוון לצאת בשניהם ידי חובת תפילין (למקובלים) (ולקו"י סס עמ' תקפ, אור לאון סס).

ז. ברכה ראשונה על מאכלים

התנאי: "אני מותנה כשאני מברך "בורא פרי העץ", "בורא פרי אדמה", "מוזנות" או "שהכל" אני מתכוון לפטור את כל אותם הבין [עץ\אדמה\מוזנות\שהכל] שנמצא בבית גם הזושים וגם הזושים"

הטעם לתנאי: בדרך כלל כשאדם מברך על הפרי שלפניו "בורא פרי העץ" ורוצה לאכול עוד משאר הפירות שבבית, הוא אינו חוזר ומברך שוב מספק (סו"ע סי' כו ס"ה) והדין כן ב"האדמה" ו"שהכל" ו"מוזנות". [ומוסיף הרמ"א וטוב להיזהר לכתחילה שתהיה דעתו על כל הפירות שבבית (סס)]. מ"מ אם הפרי אינו לפניו והביאו אחר"כ והוא פרי חשוב (משבעת המינים) או חביב יותר, צריך לשוב ולברך שוב. ורק אם כיון בדעתו בפירוש כשבירך על הראשון לפטור את השני אינו חוזר לברך (הגמ"א סי' יא ס"ה ומשנ"ב ס"ק לג, אור לאון פ"ד ס"טז, חזו"ע נכטת עמ' קפ) וכנ"ל ב"האדמה" ו"שהכל".

ולכן הרוצה לפטור את כל הנ"ל, גם את ה"חביב" וגם את ה"חשוב" ואת כל אשר בבית יעשה את התנאי הנ"ל פעם בחודש ואם קשה לו אז פעם בשנה. (הליכות מועד לכד אופיר מלכה עמ' קיב-קיג).

משרדי האיחוד טל 088644452 מייל haihud.ashdod@gmail.com אתר: alonhaihud.co.il